

КІНЕТИЧЕСКІ ОСОБЕННОСТІ ОКИСЛЕННЯ ФЕНОЛА І ПІРОКАТЕХІНА СВОБОДНОЇ І ИММОБІЛІЗОВАННОЇ ТІРОЗІНАЗОЙ

Ю. А. Шестеренко
О. В. Севастянов
І. І. Романовська

Фізико-хіміческий інститут ім. А. В. Богатского
НАН України, Одеса

E-mail: romairina@gmail.com

Получено 13.07.2011

Із грибів *Agaricus bisporus* виделен частично очищений препарат тирозінази. С використуванням електрофореза в нативних умовах обнаружено 17 протеїнових фракцій, 12 з яких обладають выраженою фенолоксидазною активністю і становлять 92,5% загального протеїну. Методом SDS-електрофореза в ПААГ виділено 9 протеїнових фракцій, основними з яких є фракції з молекулярною масою 12 та 41–48 кДа.

Ізучено кінетичні параметри окислення фенола і пірокатехіна, каталізованого свободної та іммобілізованої тирозіназою. Показано, що включення ензима в матрицю практично не впливає на K_m і $V_{\max}$ окислення пірокатехіна, однак при біоконверсії фенола K_m зростає в 6,3 раза при зазначеному зниженні $V_{\max}$. Установлено інгібування субстратом при дослідженні окислення пірокатехіна, каталізованого свободної та іммобілізованої тирозіназою, а також фенола в присутності свободного ензима.

Ключові слова: тирозіназа, електрофорез, окислення фенолов, кінетичні параметри, іммобілізація.

Проблема очистки промислових стоків від розчинених в воді органіческих речовин, зокрема фенолов, є однією з найважливіших та одночасно складних проблем.

В зв'язку з цим значительний інтерес представляють альтернативні технології видалення фенолов з використанням окислювально-восстановлюючих ензимів завдяки їх селективності, високій ступені очистки, обробленню малотоксичних продуктів, можливості застосування в широкому діапазоні pH, температур та концентрації поллютантів [1].

Тирозіназа (монофенол, дигидрокси-L-фенілаланін: кислород оксидоредуктаза КФ 1.14.18.1) — медьодержащий ензим, катализуючий о-гідроксилювання монофенольних субстратів до о-дифенольних поллютантів до о-хинонів з подальшим утворенням малотоксичних олігомерних продуктів [2]. Являється широко розповсюдженним ензимом, отвічаючим за біосинтез меланину та інших поліфенольних сполук в грибах, рослинах та рослинних організмах [2, 3]. Наразі активно досліджуються тирозінази грибів *Agaricus bisporus* та мікроорганізми.

Один з основних недостатків застосування тирозінази — висока цінність, в зв'язку з чим актуальним є отримання частично очищених ензимів. Поскольку протеїново-фракціонний склад препаратів ензима в значительній мірі залежить від методу виділення, дослідження особливостей складу виділеного частично очищеного ензиму методом електрофореза викликає великий інтерес.

Для стабілізації та многократного застосування тирозінази перспективно закреплення її на полімерних носителях [3].

В процесі іммобілізації можуть змінитися конформаційні особливості тирозінази, зв'язок з субстратом, а також ряд інших властивостей, поєднанням яких з метою визначення кінетичних параметрів функціонування іммобілізованих препаратів можна розглядати як дуже актуальну задачу [2].

Цель даної роботи — виділення частично очищеного ензима тирозінази грибів *Agaricus bisporus*, дослідження його протеїново-фракціонного складу та кінетичних особливостей окислення фенола, а також пірокатехіна, каталізованого свободним та іммобілізованим ензимом.

Материалы и методы

Частично очищенный препарат тирозиназы из грибов *Agaricus bisporus* выделяли согласно модифицированному нами методу [4]. В полученном препарате определяли содержание протеина методом Лоури в модификации Хартри [5], содержание меди согласно [6], фенолоксидазную активность — по тирозину [7].

Протеиново-фракционный состав препарата тирозиназы исследовали методом SDS-электрофореза в 10%-м полиакриламидном геле (ПААГ) в системе Лэммли на приборе Helicon (Россия). Окрашивание осуществляли с использованием Кумасси R-250 [8]. Препараты анализировали в пяти повторениях.

Молекулярную массу исследуемых протеинов рассчитывали по калибровочной кривой «относительная электрофоретическая подвижность/ $\lg$ молекулярной массы (кДа)», построенной с использованием следующих маркерных протеинов: лизоцим (14,4 кДа), папаин (21 кДа), панкреатическая липаза (35 кДа), овальбумин (40 кДа), бычий сывороточный альбумин (67 кДа).

Нативный электрофорез осуществляли в 10%-м ПААГ по методу Оринстейн и Дэвис [8].

Кинетику реакции окисления фенола и пирокатехина, катализируемую тирозиназой, определяли по начальной скорости накопления промежуточного продукта реакции (*o*-хинона) спектрофотометрически с помощью 3-метил-2-бензотиазолонгидразон-гидрохлорида (МБТГ) [9].

Иммобилизацию выделенного препарата тирозиназы проводили, добавляя 4%-й раствор альгината натрия, содержащий энзим, к 5%-му раствору хлорида кальция [10].

Для изучения кинетических особенностей окисления фенола и пирокатехина, катализируемого иммобилизованной тирозиназой, гранулы биокатализатора растворяли с использованием 20%-го раствора ортофосфорной кислоты с последующим добавлением карбоната натрия (до pH 6,0–6,5) и гексаметафосфата натрия (10%). Лаг-период реакции окисления фенола определяли по зависимости количества образующихся продуктов реакции от времени. Линейную часть кривой экстраполировали до пересечения с осью абсцисс; отсекаемый на оси абсцисс отрезок соответствует лаг-периоду реакции [11].

На основе полученных данных методом Хейнса [12] находили константу Михаэлиса K_m и максимальную скорость реакции $V_{\max}$. Используя метод Диксона [12], определяли константу ингибирования субстратом k_i , затем вычисляли оптимальную концентрацию

субстрата $S_{\text{опт}}$ и оптимальную скорость реакции $V_{\text{опт}}$. Концентрации фенола и пирокатехина составили $8,75 \cdot 10^{-5}$ – $5,6 \cdot 10^{-3}$ и $4 \cdot 10^{-5}$ – $9,8 \cdot 10^{-2}$ моль/дм³, соответственно.

Статистическую обработку проводили с использованием критерия Стьюдента.

Результаты и обсуждение

Из грибов *Agaricus bisporus* выделен частично очищенный препарат тирозиназы с выходом по протеину 0,67 мг/г влажной массы грибов, содержанием ионов меди 0,19%, удельной активностью 500 ед./мг протеина в 1 мин. Метод выделения модифицировали добавлением поликапроамида (М.м. 30 кДа), связывающего продукты окисления полифенольных соединений (ингибиторы тирозиназы), что позволило повысить активность препарата в 3 раза [4].

Методом нативного электрофореза в ПААГ выявлено 17 протеиновых фракций, 12 из которых обладают выраженной фенолоксидазной активностью и составляют 92,5% общего протеина. Количество фракций может быть обусловлено наличием изоформ энзима и образованием агрегатов с присутствующими полифенолами или пигментами (табл. 1, рис. 1).

Таблица 1. Фракционный состав и фенолоксидазная активность тирозиназы (нативный электрофорез в ПААГ)

№	R_f	Удельная доля протеиновой фракции в спектре, %	
		По протеину	По фенолоксидазной активности
17	0,10	1,20	—
16	0,14	2,80	—
15	0,17	1,80	—
14	0,21	11,60	10,10
13	0,24	11,60	60,13
12	0,28	30,20	
11	0,30	8,20	
10	0,35	9,10	8,77
9	0,40	7,20	4,23
8	0,45	2,40	3,69
7	0,48	1,70	4,31
6	0,52	1,50	—
5	0,56	9,60	1,98
4	0,61	0,80	3,12
3	0,66	0,10	3,67
2	0,71	0,10	—
1	0,78	0,10	—

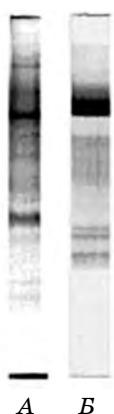

Рис. 1. Электрофорограммы (нативный электрофорез) препарата тирозиназы:
А — протеиновые фракции;
Б — фенолоксидазная активность фракций

Исследование протеиново-фракционного состава выделенного препарата тирозиназы методом SDS-электрофореза в ПААГ показало наличие девяти протеиновых фракций (рис. 2). Установлено, что основными являются фракции с молекулярной массой $12 \pm 1,0$ и $41-48 \pm 4,5$ кДа.

Полученные нами данные согласуются с представленными в литературе. Так, M. Schurink et al. [13] методом SDS-электрофореза выявили наличие легкой (L) и тяжелой (H) полипептидных цепей с М.м. $14 \pm 0,5$ и $49 \pm 1,7$ кДа, соответственно. Молекулярная масса нативной тирозиназы, определенная методом гель-фильтрации, составила 127 ± 4 кДа, что дало основание авторам предположить гетеротетрамерную структуру энзима состава (HL)2.

Рядом других авторов показано, что *in vivo* энзим находится в основном в латент-

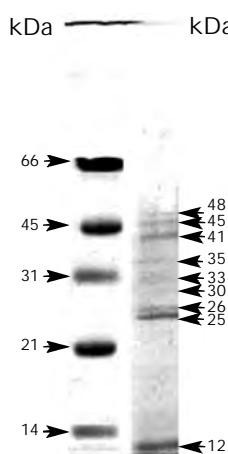

Рис. 2. Протеиновые фракции выделенной из грибов *Agaricus bisporus* тирозиназы, выявленные методом SDS-электрофореза в ПААГ

ной форме. Методом SDS-электрофореза определена его молекулярная масса — 67 кДа. Латентная тирозиназа расщепляется под действием протеаз до промежуточной формы (М.м. 58 кДа) с последующим образованием активного энзима (М.м. 43 кДа) и фрагмента (15 кДа) [14].

Латентная форма тирозиназы нами не выявлена, что может объясняться способом выделения и стадией развития плодовых тел. Однако величина молекулярной массы активной формы и отщепляющегося фрагмента согласуются с полученными нами данными.

Также существует предположение, что L-цепь не является фрагментом тирозиназы: эта фракция может быть представлена смесью лектина и маннаназы, сосаждающихся в процессе выделения энзима [14].

Нами были обнаружены три минорные фракции с молекулярной массой 30–35 кДа; фракция с М.м. 35 кДа также описана в литературе [15]. Остальные фракции (25–26 кДа), вероятно, представлены балластными протеинами, либо продуктами деградации.

Несмотря на определенный объем известной информации относительно коммерческих препаратов тирозиназы, определение кинетических параметров функционирования выделенных, частично очищенных препаратов энзима является актуальной задачей.

В тирозиназном катализе участвуют два субстрата: молекулярный кислород и фенольное соединение. Известно, что в процессе катализа энзим полностью насыщен кислородом, о чем свидетельствуют значения K_m по кислороду, составляющие для различных фенольных субстратов $0,04-55,6$ мкмоль/дм³ [16], что значительно ниже растворимости кислорода в воде ($1,3$ ммоль/дм³ при 25°C) [17], поэтому изучение кинетических особенностей катализа осуществляли по фенольному субстрату.

При окислении фенола, катализируемого тирозиназой, было показано наличие лаг-периода, обусловленного тем, что в условиях *in vivo* большая часть энзима существует в мет-форме (85%), не способной связывать молекулярный кислород. Эта форма не катализирует окислениеmonoфенолов, однако обладает высоким средством к ним и связывает их без протекания реакции, что и приводит к возникновению лаг-периода [2].

Кривая окисления фенола имеет S-образный вид, что согласуется с данными, представленными в [11], величина лаг-периода составила 1,22 мин (рис. 3).

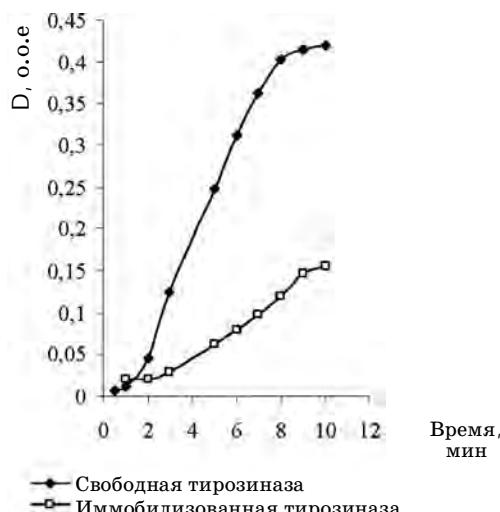

Рис. 3. Залежність кількості образуючогося о-хинона від часу в реакції тирозіназного окислення фенола

Получені значення K_m і $V_{\max}$ представлені в табл. 2. Показано, що величини K_m (0,15 і 0,16 ммоль/дм³ для фенола і пирокатехіна) відповідають даним, представленним в літературі — 0,16–4,0 ммоль/дм³ [18, 19] і 0,15–0,17 ммоль/дм³ [16, 20], відповідно.

Следует отметить, что при окислении пирокатехина максимальная скорость (39,2 мкмоль/мг протеина в 1 мин) значительно выше по сравнению с таковой для фенола (1,69 мкмоль/мг протеина в 1 мин), что обусловлено наличием стадии введения OH-группы в о-положение молекулы фенола, являющейся

лимітируючої в процесі тирозіназного окислення, тогда как для пирокатехіна эта стадія отсутствує [2].

В результаті іммобілізації виділенного препарата тирозінази в гель альгината кальцію отримано високоактивний стабільний біокатализатор реакції окислення фенолів многоразового використання [10].

Ісследование влияния иммобілізації тирозінази на кінетическі параметри показало, что величина лаг-періоду окисления фенола, катализируемого иммобілізованим ензимом, увеличилась до 1,83 мин (рис. 3).

Выявлено, что включение тирозінази в матрицу существенно не влияет на K_m по пирокатехіну. Однако K_m по фенолу заметно увеличивается (в 6,3 раза), что, вероятно, обусловлено уменьшением сродства ензима к субстрату в результате конформационных изменений глобули протеїна (табл. 2).

Показано, что $V_{\max}$ окислення фенола, катализируемого іммобілізованим препаратом, знижується в 2,9 раза по співниці зі свободним, в то час як швидкість окислення пирокатехіна з використанням іммобілізованої тирозінази зменшується всього в 1,2 раза.

Получені результати підтверджують більшу стабільність дифенолазної активності тирозінази [2].

При дослідженні окислення пирокатехіна, катализованого свободною і іммобілізованою тирозіназою, наблюдали інгібування

Таблиця 2. Кінетическі параметри окислення пирокатехіна и фенола с использованием свободной и иммобілізованной тирозіназы

Ензим	Пирокатехін		Фенол	
	K_m , ммоль/дм ³	$V_{\max}$, мкмоль/мг протеїна в 1 мин	K_m , ммоль/дм ³	$V_{\max}$, мкмоль/мг протеїна в 1 мин
Свободная тирозіназа	0,160	39,2	0,154	1,69
Іммобілізованная тирозіназа	0,182	32,3	0,970	0,592

Таблиця 3. Субстратное ингибиование свободной и иммобілізованной тирозіназы

Субстрат	Ензим	K_i , ммоль/дм ³	$S_{opt.}$, ммоль/дм ³	$V_{opt.}$, мкмоль/мг протеїна в 1 мин
Пирокатехін	Свободная тирозіназа	23,44	1,88	35,90
	Іммобілізованная тирозіназа	108,60	3,33	27,25
Фенол	Свободная тирозіназа	2,0	0,55	1,33
	Іммобілізованная тирозіназа	—	—	—

субстратом: K_i иммобилизованной тирозиназы пирокатехином ($108,6 \text{ ммоль}/\text{дм}^3$) увеличилась в 4,6 раза по сравнению со свободным энзимом ($23,44 \text{ ммоль}/\text{дм}^3$) (табл. 3). K_i тирозиназы, катализирующей окисление фенола, составила $2,0 \text{ ммоль}/\text{дм}^3$; в присутствии иммобилизованного энзима в изученных концентрациях установлено отсутствие ингибиции фенолом. Полученные результаты свидетельствует о стабилизирующем влиянии включения в альгинат кальция. Рассчитанные значения концентраций фенольных субстратов и скоростей

реакций, учитывающие субстратное ингибирование (табл. 3), позволяют оптимизировать процессы окисления фенола и пирокатехина, катализируемые тирозиназой.

Таким образом, согласно модифицированному методу осуществлено выделение частично очищенного препарата тирозиназы, изучен его протеиново-фракционный состав, кинетические особенности окисления монофенольного и дифенольного субстратов, катализируемого свободной и иммобилизованной тирозиназой.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kameda E., Langone M. A., Coelho M. A. Tyrosinase extract from *Agaricus bisporus* mushroom and its in natural tissue for specific phenol removal // Environm. Technol. — 2006. — V. 11, N 7. — P. 1209–1215.
2. Halouli S., Aster M., Sigoillot J.-C. et al. Fungal tyrosinases: new prospects in molecular characteristics, bioengineering and biotechnological application // J. Appl. Microbiol. — 2006. — V. 100. — P. 219–232.
3. Duran N., Rosa M. A., D'Annibale A. et al. Application of laccase and tyrosinase (phenoloxidases) immobilized on different supports: a review // Enz. Microb. Technol. — 2002. — V. 31. — P. 907–931.
4. Романовська І. І., Осійчук О. В., Шестеренко Ю. А., Севаст'янюк О. В. Ферментативні методи елімінації фенольних поліантантів // Мікроб. біотехнол. — 2008. — № 1(2). — С. 72–78.
5. Hartree E. F. Determination of protein: a modification of the Lowry method, that gives a linear photometric response // Anal. Biochem. — 1972. — V. 48, N 1. — P. 422–427.
6. Stark G. R., Dawson C. R. Spectrophotometric microdetermination of copper in copper oxidases using oxalyldihydrazide // Anal. Chem. — 1958. — V. 30, N 2. — P. 191–194.
7. Ikehata K., Nicoll J. Color and toxicity removal following tyrosinase-catalyzed oxidation of phenols // Biotechnol. Progr. — 2000. — V. 16, N 4. — P. 533–540.
8. Ермаков А. И., Арасимович В. В., Ярош Н. П. Методы биохимического исследования растений. — Л.: Агропромиздат, 1987. — 430 с.
9. Rodriguez-Lopez J. N., Escribano J., Garcia-Canovas F. A. Continuous spectrophotometric method for the determination of monophenolase activity of tyrosinase using 3-methyl-2-benzothiazolinone // Anal. Biochem. — 1994. — V. 216, N 1. — P. 205–212.
10. Романовская І. І., Шестеренко Ю. А., Севаст'янюк О. В. и др. Способ елімінації фенола с использованием тирозиназы *Agaricus bisporus*, иммобилизованной в альгинат // Хімія і технологія води. — 2010. — Т. 32, № 1. — С. 107–115.
11. Гукасян Г. С. Исследование кинетики окисления монофенолов тирозиназой. Влияние восстановителей // Биохимия. — 2002. — Т. 67, № 2. — С. 332–336.
12. Келети Т. Основы ферментативной кинетики. — М.: Мир, 1990. — 348 с.
13. Schurink M., van Berkel W. J., Wicher H. J. et al. Novel peptides with tyrosinase inhibitory activity // Peptides. — 2007. — V. 28, N 3. — P. 485–495.
14. Flurkey W. H., Inlow K. Proteolytic processing of polyphenol oxidase from plants and fungi // J. Inorg. Biochem. — 2008. — V. 102, N 12. — P. 2160–2170.
15. Espin J. C., Wicher H. J. Activation of a latent mushroom (*Agaricus bisporus*) tyrosinase isoform by sodium dodecylsulfate (SDS). Kinetic properties of the SDS-activated isoform // J. Agr. Food. Chem. — 1999. — V. 47, N 9. — P. 3518–3525.
16. Munoz-Munoz J. L., Garcia-Molina F., Garcia-Ruiz P. A. et al. Phenolic substrates and suicide inactivation of tyrosinase: kinetics and mechanism // Biochem. J. — 2008. — V. 416, N 3. — P. 431–440.
17. Rodriguez-Lopez J. N., Ros J. R., Varon R. et al. Oxygen Michaelis constants for tyrosinase // Ibid. — 1993. — V. 293. — P. 859–866.
18. Sharina A. H., Lee Y. H., Musa A. Effects of gold nanoparticles on the response of phenol biosensor containing photo curable membrane with tyrosinase // Sensors. — 2008. — V. 8, N. 10. — P. 6407–6416.
19. Gu B. X., Xu C. X., Zhu G. P. et al. Tyrosinase immobilization on ZnO nanorods for phenol detection // J. Phys. Chem. — 2009. — V. 113, N 1. — P. 377–381.
20. Juihong Y., Huangxian J. Pure organic phase phenol biosensor based on tyrosinase entrapped in a vapor deposited titania sol-gel membrane // Electroanalysis. — 2004. — V. 16, N 16. — P. 1305–1310.

**КІНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ОКИСНЕННЯ ФЕНОЛУ І ПІРОКАТЕХІНУ
ВІЛЬНОЮ ТА ІММОБІЛІЗОВАНОЮ
ТИРОЗИНАЗОЮ**

Ю. А. Шестеренко
О. В. Севаст'янов
І. І. Романовська

Фізико-хімічний інститут
ім. О. В. Богатського НАН України,
Одеса

E-mail: romairina@gmail.com

Із грибів *Agaricus bisporus* виділено частково очищений препарат тирозинази. Із використанням електрофорезу за нативних умов знайдено 17 протеїнових фракцій, 12 з яких мають виражену фенолоксидазну активність і становлять 92,5% загального протеїну. Методом SDS-електрофорезу в ПААГ виявлено 9 протеїнових фракцій, основними з яких є фракції з молекулярною масою 12 і 41–48 кДа.

Вивчено кінетичні параметри окиснення фенолу і пірокатехіну, що каталізується вільною й іммобілізованою тирозиназою. Показано, що включення ензиму в матрицю істотно не впливає на K_m і $V_{\max}$ окиснення пірокатехіну, однак під час біоконверсії фенолу K_m збільшується в 6,3 раза за помітного зниження $V_{\max}$. Встановлено інгібування субстратом у процесі вивчення окиснення пірокатехіну, що каталізується вільною й іммобілізованою тирозиназою, та фенолу в присутності вільного ензиму.

Ключові слова: тирозиназа, електрофорез, окиснення фенолів, кінетичні параметри, іммобілізація.

**PHENOL AND PYROCATECHIN
OXIDATION CATALYZED BY FREE
AND IMMOBILIZED TYROSINASE**

Yu. A. Shesterenko
O. V. Sevastyanov
I. I. Romanovskaya

Bogatsky Physico-Chemical Institute
of National Academy of Sciences of Ukraine,
Odessa

E-mail: romairina@gmail.com

According to modified method, partially purified tyrosinase preparation from *Agaricus bisporus* mushroom was isolated. Using the native electrophoresis, 17 protein fractions were found, 12 of which demonstrated well-marked phenoloxidase activity, accounting for 92.5% of total protein. By the SDS-PAGE method, 9 protein fractions were revealed; the main of them were fractions with molecular masses of 12 and 41–48 kDa.

The kinetic parameters of phenol and catechol oxidation catalyzed by free and immobilized tyrosinase were studied. It was shown that absence of enzyme entrapment in matrix significantly influences on K_m and $V_{\max}$ of catechol oxidation, but at phenol bioconversion the K_m increased 6.3-fold along with appreciable decreasing of $V_{\max}$. During the investigation of catechol oxidation, catalyzed by free and immobilized tyrosinase, as well as phenol by free enzyme, the substrate inhibition was revealed.

Key words: tyrosinase, electrophoresis, phenol oxidation, kinetic parameters, immobilization.